

MOHD YAHYA MOHAMED ARIFFIN

Liputan Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia 2002 di Korea Selatan dan Jepun: Analisis isi kandungan di akhbar *Utusan Malaysia* dan *New Straits Times*

Pengenalan

Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia 2002 merupakan paling berprestej di dunia jika dibandingkan dengan kejohanan sukan lain. Kejohanan ini merupakan satu peristiwa yang mendapat sambutan yang cukup hebat daripada seluruh dunia termasuk Malaysia terutama kepada peminat sukan ini. Agensi berita *Reuters* melaporkan bahawa di sepanjang kejohanan Piala Dunia 1998 di Perancis telah disaksikan secara kumulatif oleh seramai 40 bilion penonton di seluruh dunia (*New Straits Times*, 29 Mei 2002). Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia 2002 yang telah berlangsung di Korea Selatan dan Jepun Mulai 31 Mei hingga 30 Jun 2002 telah berjaya menarik berbilion peminat di seluruh dunia. Majalah *Massa* (1-7 Jun 2002) melaporkan di sepanjang kejohanan ini, FIFA menjangkakan penonton kumulatif sebanyak 41 bilion akan menonton siaran langsung perlawanan-perlawanan bola sepak.

FIFA juga menjangkakan apabila perlawanan akhir Piala Dunia diadakan di Yokohama, Jepun pada 30 Jun 2002, dikatakan sebanyak satu bilion penduduk dunia akan menyaksikan perlawanan akhir itu melalui televisyen. *FIFA Marketing AG Media Services* pula melaporkan bahawa perlawanan antara Jepun dan Rusia ditonton oleh 62.3 juta peminat di Jepun iaitu yang tertinggi dalam tempoh tiga dekad. Di Brazil, 52.4 juta penonton menyaksikan perlawanan antara Brazil dengan China dan 50 juta penonton antara Brazil dengan Belgium. Perlawanan antara Korea Selatan dengan Itali disaksikan

oleh 30 juta penonton di negara itu dan 23.6 juta di Eropah (<http://fifaworldcup.yahoo.com>).

Kejohanan sukan alaf baru ini disertai oleh 32 pasukan dari seluruh dunia. Korea Selatan dan Jepun merupakan wakil pertama Asia yang dipilih menjadi tuan rumah secara bersama untuk kejohanan kali ini. Persekutuan Bolasepak Antarabangsa (FIFA) menganggarkan sukan bola sepak mengaut perolehan sebanyak AS\$250 bilion (RM950 bilion) setahun. Dalam hal ini bagi melengkapkan lagi kehendak peminat maka media massa di seluruh dunia juga memainkan peranan penting mereka dengan membuat publisiti dan laporan untuk dihidangkan kepada para peminat sukan ini.

Agensi berita *Agency France Press* (AFP) melaporkan Pusat Media Antarabangsa Piala Dunia 2002 di Korea Selatan dan Jepun telah dibuka secara rasmi pada 22 Mei, iaitu kurang dua minggu daripada bermulanya Piala Dunia. Pusat untuk agensi berita dan wartawan serta para jurugambar ini terletak di Pusat Pameran dan Konvensyen di selatan Seoul. Pusat Penyiaran Antarabangsa utama juga ditempatkan di sana. Lebih daripada 10,000 wartawan media cetak dan televisyen membuat liputan kejohanan yang berlangsung selama 31 hari, bermula pada 31 Mei dan berakhir dengan perlawanan akhir di Yokohama, Jepun. Sebuah lagi pusat akhbar utama adalah di Yokohama (*Utusan Malaysia*, 23 Mei 2002). Pada tahun 1998, seramai 9000 wartawan dari seluruh dunia membuat liputan mengenai Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia di Perancis (*Time*, 20 Julai 1998). Ini membuktikan bahawa kejohanan ini memang mendapat perhatian yang serius daripada media antarabangsa kerana sukan ini sangat diminati oleh sebahagian besar penduduk dunia.

Di negara ini, media massa utama iaitu surat khabar harian dan stesen televisyen menyiarkan kejohanan ini setiap hari. Surat khabar harian seperti *Utusan Malaysia* (UM), *Berita Harian* (BH), *New Straits Times* (NST) dan *The Star* menyiarkan pelbagai berita tentang kejohanan ini setiap hari. Berita-berita berkaitan perlawanan, persediaan pasukan, komen-komen dan gambar-gambar menarik dipaparkan setiap hari. Yang menariknya, setiap akhbar harian ini menyediakan ruangan khas untuk kejohanan ini. Sementara televisyen iaitu melalui TV1 (RTM), TV3 dan NTV7 menyiarkan siaran secara langsung dan rakaman perlawanan setiap hari secara bersilih ganti.

Laporan dan penyiaran tentang kejohanan ini bertujuan memenuhi keperluan peminat bola sepak di negara ini yang tidak dapat pergi ke Korea Selatan dan Jepun untuk menonton secara

lebih dekat. Ini menunjukkan bahawa media massa terutama surat khabar memainkan peranan yang cukup bermakna kepada peminat dan memenuhi fungsi komunikasi iaitu memberitahu dan menghibur.

Objektif kajian

Objektif kajian ini adalah untuk melihat kekerapan dan peratusan penggunaan berita kejohanan ini antara *NST* dengan *UM*. Kajian ini juga untuk melihat tumpuan kedua-dua akhbar membuat liputan kejohanan tersebut menjurus kepada pasukan-pasukan pilihan yang mempunyai kedudukan *ranking* yang tinggi. Selain itu untuk melihat jumlah berita-berita daripada agensi berita antarabangsa mengenai kejohanan ini yang dimuatkan di dalam kedua-dua akhbar ini.

Kajian lepas

Cho dan Lacy (1999) telah mengkaji tentang pengaliran berita antarabangsa di akhbar-akhbar harian tempatan di Jepun. Kategori berita sukan dalam kajian ini meliputi kejohanan sukan antarabangsa, acara-acara sukan dan kumpulan atau pasukan sukan. Kajian ini mendapati sebanyak 17.47 peratus berita-berita yang disiarkan merupakan berita-berita sukan antarabangsa. Selebihnya adalah berita sosial (47.12 peratus), politik (21.37 peratus) dan ekonomi (13.07 peratus). Kajian juga menunjukkan akhbar-akhbar yang diterbitkan di sebelah pagi lebih banyak menyiarkan berita-berita sukan antarabangsa iaitu 21.2 peratus berbanding akhbar-akhbar terbitan di sebelah petang iaitu hanya 11.8 peratus. Secara keseluruhan, kajian mereka mendapati 7 peratus ruangan dalam 48 akhbar harian tempatan di Jepun memuatkan berita-berita antarabangsa dalam tempoh enam bulan kajian dijalankan.

Riffe dan Shaw (1982) dalam kajian mereka mendapati bahawa sebahagian besar liputan mengenai berita dunia ketiga di dalam akhbar *The New York Times* dan *The Chicago Tribune* dalam tempoh 10 tahun banyak mengandungi berita mengenai politik dalaman dan hubungan antarabangsa. Sementara Stevenson dan Cole (1984) dalam kajiannya bertajuk *Patterns of Foreign News* mengkaji data-data berita antarabangsa di 17 buah negara. Didapati berita-berita politik merupakan penyumbang terbesar iaitu antara 25 peratus hingga 50 peratus kepada berita-berita antarabangsa di dalam akhbar-akhbar negara-negara yang dikaji itu. Manakala berita ekonomi dan ketenteraan meliputi 10 peratus daripada jumlah liputan berita-berita antarabangsa.

Lester dan Miller (1995) membuat kajian analisis kandungan terhadap empat akhbar utama di Amerika Syarikat iaitu *The New York Times*, *Chicago Tribune*, *New Orleans Times-Picayune* dan *San Francisco Chronicle* mengenai liputan gambar rakyat Amerika keturunan Afrika. Kajian mendapati terdapat peningkatan komunikasi visual terhadap masyarakat ini di akhbar-akhbar tersebut. Secara keseluruhan, peratus gambar mengenai masyarakat ini melebihi 11.3 peratus, menyerupai peratusan jumlah masyarakat ini di Amerika. Walau bagaimanapun, peratusan gambar yang tinggi tidak memberi kelebihan kepada masyarakat ini kerana gambar yang ditonjolkan adalah berkaitan jenayah, sukan dan hiburan.

Kajian bertajuk *Pengaliran Berita Antarabangsa: Kes Malaysia* (1989) oleh Mohd Safar Hasim (1991) menunjukkan akhbar-akhbar tempatan menggunakan paling banyak berita yang dibekalkan oleh agensi berita antarabangsa, yang didahului oleh *Reuters* iaitu 28.5 peratus, diikuti oleh *Associated Press* (AP) 8.3 peratus, *United Press International* (UPI) 5.6 peratus dan *Associated France Press* (AFP) 4.8 peratus. Kajian itu mendapati daripada 2501 berita luar negara dikaji, *NST* paling banyak menggunakan berita luar negara iaitu 15.4 peratus, diikuti *The Star* 13.6 peratus, manakal *UM* hanya 4 peratus. Kategori berita sukan adalah yang kedua paling banyak digunakan iaitu 15.7 peratus, selepas berita politik iaitu 20 peratus. Kajian juga menunjukkan Pkhidmatan Berita Luar Negeri Bernama dilanggan oleh 21 buah akhbar yang dikaji, *Reuters* oleh 18 akhbar, AP (13 buah), AFP (12 buah) dan UPI (14 buah).

Metodologi kajian

Kajian ini menggunakan kaedah analisis isi kandungan yang melibatkan pengumpulan dan penganalisan kesemua berita tentang Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia FIFA 2002 di Jepun dan Korea Selatan. Kedua-dua akhbar harian utama, *UM* dan *NST* akan dianalisis melalui kaedah ini. Tempoh pemerhatian dan analisis bermula daripada 1 Jun 2002 hingga 1 Julai 2002, iaitu sebanyak 31 buah akhbar *NST* dan 31 buah akhbar *UM*. Pemilihan kedua-dua akhbar tersebut adalah disebabkan jumlah edaran yang tinggi dan dengan andaian akhbar-akhbar tersebut merupakan sumber maklumat utama masyarakat di negara ini, khususnya mengenai kejohanan sukan ini. Laporan Tahunan *Audit Bureau of Circulations* (ABC) menunjukkan akhbar *UM* dijual secara purata sebanyak 235,483 sehari sementara *NST* sebanyak 136,273 sehari.

Hasil kajian

Halaman	NST		UM	
	<i>k</i>	peratus	<i>k</i>	peratus
Kejohanan Piala Dunia	190	57.8	181	91.0
Kejohanan sukan lain	39	42.2	181	9.0
Jumlah halaman sukan	329	100.0	199	100.0

JADUAL 1
Jumlah halaman berita sukan dan piala dunia antara NST dengan UM.

k = kekerapan

Daripada data-data yang dianalisis, kajian menunjukkan dalam tempoh kajian dilakukan, akhbar NST memperuntukkan sebanyak 329 halaman untuk berita-berita sukan. Daripada jumlah itu, sebanyak 57.8 peratus (190 halaman) diperuntukkan untuk berita-berita mengenai Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia 2002. Akhbar UM memperuntukkan sebanyak 199 halaman sukan di mana 91 peratus (181 halaman) adalah berita mengenai kejohanan ini (Lihat Jadual 1).

Jenis berita	NST		UM	
	<i>k</i>	peratus	UM <i>k</i>	peratus
Piala Dunia	749	52.6	470	80.8
Sukan lain	674	47.4	112	19.2
Jumlah	1,423	100.0	582	100.0

JADUAL 2
Jumlah berita Piala Dunia dan sukan lain antara NST dengan UM.

k = kekerapan

Jadual 2 menunjukkan daripada 1,423 buah berita sukan yang dikaji, akhbar NST menyiarkan sebanyak 749 berita mengenai kejohanan tersebut, sementara UM menyiarkan sebanyak 470 berita daripada 582 berita sukan. Pada tempoh yang sama, NST tidak mengenepikan berita-berita sukan lain dengan menyiarkan sebanyak 674 berita. Bagi UM, akhbar itu hanya 112 berita mengenai aktiviti sukan lain. Ini menunjukkan akhbar NST lebih banyak menyiarkan berita mengenai Kejohanan Piala dunia 2002 dan berita sukan lain berbanding akhbar UM. Walau bagaimanapun, daripada segi nisbah didapati UM lebih banyak menyiarkan berita Piala Dunia iaitu 80.8 peratus berbanding berita sukan lain iaitu hanya 19.2 peratus. Laporan Piala Dunia di NST tidak banyak berbeza iaitu 52.6 peratus berbanding berita sukan lain iaitu 47.4 peratus.

JADUAL 3
Jumlah berita
piala dunia
mengikut
jumlah
perenggan
antara
NST dan *UM*.

Jumlah perenggan	NST		UM	
	k	peratus	k	peratus
Kurang 5 perenggan	158	21.1	100	21.3
6- 10 perenggan	212	28.3	167	35.5
Lebih 11 perenggan	379	50.6	203	43.2
Jumlah	749	100.0	470	100.0

k = kekerapan

Daripada 749 berita piala dunia di akhbar *NST*, sebanyak 21.1 peratus berita kurang daripada lima perenggan, 28.3 peratus berita sepanjang antara enam hingga 10 perenggan manakala berita melebihi 11 perenggan adalah 50.6 peratus. Bagi *UM*, berita yang kurang daripada lima perenggan adalah 21.3 peratus daripada 470 buah berita. Berita antara enam hingga 10 perenggan adalah 35.5 peratus, manakala berita melebihi 11 perenggan adalah 43.2 peratus. Dari segi perbandingan berita yang melebihi 11 perenggan lebih banyak disiarkan oleh *NST* berbanding *UM* (Jadual 3). Ini menunjukkan *NST* lebih banyak menyiarkan berita yang lebih panjang dan menyeluruh berbanding *UM*.

JADUAL 4
Jumlah berita
Piala Dunia
di halaman
depan, berita
utama
di halaman
sukan dan
berita lain.

Ruangan berita	NST		UM	
	k	peratus	k	peratus
Halaman depan	15	2.0	10	2.1
Berita utama di halaman sukan	31	4.1	31	6.6
Berita lain	703	93.9	429	91.3
Jumlah	749	100.0	470	100.0

k = kekerapan

Kedua-dua akhbar juga menyiarkan berita piala dunia di halaman depan. Dalam kategori ini, *NST* menyiarkan sebanyak 2 peratus buah berita berbanding *UM* sebanyak 2.1 peratus berita. Walau bagaimanapun, *UM* pernah menyiarkan berita Piala Dunia sebagai berita utama di halaman depan iaitu pada 1 Julai 2002 bertajuk *Brazil juara Piala Dunia*, sehari selepas pertandingan akhir antara Brazil dengan Jerman yang berlangsung di Yokohama, Jepun. Sementara *NST* tidak pernah memilih berita Piala Dunia sebagai berita utama. Kedua-dua akhbar memilih sebuah berita

sebagai berita utama di halaman sukan setiap hari yang berjumlah 31 buah berita seperti yang ditemui di dalam kajian ini. Bagi kategori berita lain, *NST* menyiarkan sebanyak 93.9 peratus manakala *UM* sebanyak 91.3 peratus.

Bil	Negara	NST		UM	
		k	peratus	k	peratus
1.	Brazil	49	12.1	30	12.0
2.	Jerman	44	10.8	27	10.8
3.	Korea Selatan	38	9.3	21	8.4
4.	England	32	7.8	19	7.6
5.	Itali	22	5.4	22	8.8
6.	Jepun	20	4.9	7	2.8
7.	Perancis	18	4.4	13	5.2
8.	Sepanyol	18	4.4	9	3.6
9.	Turkey	18	4.4	10	4.0
10.	Rep.Ireland	15	3.7	3	1.2
11.	Senegal	15	3.7	12	4.8
12.	Argentina	14	3.4	7	2.8
13.	Amerika Syarikat	11	2.7	6	2.4
14.	Portugal	11	2.7	2	0.8
15.	Sweden	11	2.7	3	1.2
16.	Belgium	8	1.9	3	1.2
17.	Croatia	7	1.7	8	3.2
18.	Arab Saudi	6	1.5	4	1.6
19.	Mexico	6	1.5	2	0.8
20.	Nigeria	6	1.5	4	1.6
21.	Costa Rica	5	1.2	2	0.8
22.	Denmark	5	1.2	7	2.8
23.	Afrika Selatan	4	1.0	3	1.2
24.	Cameroon	4	1.0	1	0.4
25.	Ecuador	4	1.0	0	0.0
26.	Paraguay	4	1.0	7	2.8
27.	China	3	0.7	5	2.0
28.	Poland	3	0.7	4	1.6
29.	Rusia	3	0.7	2	0.8
30.	Tunisia	2	0.5	1	0.4
31.	Uruguay	2	0.5	2	0.8
32.	Slovenia	0	0.0	4	1.6
Jumlah		408	100.0	247	100.0

k = kekerapan

JADUAL 5
Berita yang
memfokus
kepada negara
yang bertanding
yang disiarkan
antara akhbar
NST dengan
UM.

Dari segi berita yang memfokus kepada negara yang bertanding seperti yang ditunjukkan oleh Jadual 5, kajian ini mendapati akhbar *NST* memberi fokus laporan kepada beberapa pasukan pilihan iaitu Brazil, Jerman, Korea Selatan dan England. Sementara *UM* memberi banyak liputan kepada pasukan Brazil, Jerman, Itali dan Korea Selatan. *NST* memberi fokus sebanyak 12 peratus berita tentang pasukan Brazil yang menjuarai kejohanan pada kali ini. Ini diikuti Jerman, selaku pasukan naib juara sebanyak 10.8 peratus, Korea Selatan (tempat keempat dan tuan rumah) sebanyak 9.3 peratus dan England sebanyak 7.8 peratus. Akhbar *UM* pula juga memberi fokus kepada pasukan Brazil sebanyak 12.1 peratus, diikuti Jerman 10.9 peratus, Itali 8.9 peratus dan Korea Selatan 8.5 peratus.

JADUAL 6
Jumlah foto
Piala Dunia
mengikut
kategori antara
NST dengan
UM.

Foto	NST		UM	
	k	peratus	k	peratus
Aksi perlawanan	186	30.2	127	27.4
Bukan aksi perlawanan	430	69.8	337	72.6
Jumlah	616	100.0	464	100.0

k = kekerapan

Dari segi penggunaan foto, Jadual 6 menunjukkan akhbar *NST* menggunakan sebanyak 616 keping foto pelbagai aksi kejohanan tersebut berbanding *UM* yang menggunakan sebanyak 464 keping. Daripada jumlah itu, *NST* menggunakan 30.2 peratus foto aksi perlawanan manakala 69.8 peratus adalah foto bukan perlawanan. Bagi *UM*, akhbar itu menggunakan 27.4 peratus foto perlawanan dan selebihnya adalah foto bukan perlawanan. Ini bermakna akhbar *NST* lebih banyak menyiarkan foto-foto aksi perlawanan berbanding *UM*. Bagaimanapun, kedua-dua akhbar lebih banyak menyiarkan foto bukan perlawanan berbanding perlawanan iaitu *NST* 69.8 peratus dan *UM* 72.6 peratus.

Walau bagaimanapun, seperti ditunjukkan oleh Jadual 7, didapati *UM* lebih banyak menyiarkan foto kejohanan tersebut di halaman pertama iaitu sebanyak 3.9 peratus (18 daripada 464 keping foto) berbanding 1.9 peratus (12 daripada 616 keping foto) oleh *NST*. Dalam setiap keluaran, *UM* menyiarkan antara 6 hingga 26 keping foto berkaitan Piala Dunia, manakala *NST* menyiarkan antara 14 hingga 27 keping foto. Ini bermakna *NST* lebih banyak

menggunakan foto kejohanan ini dalam setiap keluarannya berbanding *UM*.

Foto	NST		UM	
	k	peratus	k	peratus
Halaman depan	12	1.9	18	3.9
Minimum setiap keluaran	14	2.8	6	1.7
Maksimum setiap keluaran	27	4.4	26	5.6

k = kekerapan

Mengenai berita utama Piala Dunia di halaman utama sukan, iaitu berita yang terletak di bahagian atas lipatan di halaman sukan, saiznya berbeza-beza di kedua-dua akhbar. Saiz berita utama yang terkecil di *NST* adalah 36 inci persegi dan terbesar adalah 269 inci persegi. Terdapat kekerapan sebanyak lima kali bagi berita bersaiz 169 inci persegi. Bagi akhbar *UM*, saiz ruang yang terkecil adalah 18.75 inci persegi dan terbesar adalah 182 inci persegi. Terdapat kekerapan sebanyak tiga kali bagi berita sukan utama yang bersaiz 182 inci persegi. Bagi kategori saiz foto untuk berita utama sukan di halaman utama sukan, foto terkecil di *NST* adalah bersaiz 36 inci persegi dan terbesar adalah 187 inci persegi. Saiz foto terbesar di *UM* di halaman utama sukan adalah bersaiz 173.25 inci dan terkecil adalah 15.6 inci persegi. Kajian ini menunjukkan *NST* menggunakan foto yang lebih besar berbanding *UM* dalam laporan Piala Dunia mereka (Jadual 8).

Saiz	<i>NST</i>	<i>UM</i>
Berita terkecil	36 inci persegi	18.75 inci persegi
Berita terbesar	269 inci prsegi	182 inci persegi
Foto terkecil	36 inci persegi	173.25 inci persegi
Foto terbesar	187 inci persegi	15.6 inci persegi

Daripada segi pelaporan berita, Jadual 9 menunjukkan akhbar *NST* menggunakan sebanyak 40.7 peratus berita daripada bahan wawancara, manakala *UM* menggunakan sebanyak 40.2 peratus bahan yang sama. Bagi berita daripada pemerhatian oleh wartawan, *UM* menggunakan sebanyak 24.9 peratus sementara *NST*

JADUAL 7
Jumlah foto di halaman depan dan kekerapan penggunaan foto di akhbar *NST* dan *UM*.

JADUAL 8
Saiz berita dan foto utama di halaman utama sukan antara akhbar *NST* dan *UM*.

menggunakan 24.2 peratus. Akhbar *NST* menggunakan sebanyak 35.1 peratus berita daripada bahan wawancara dan pemerhatian wartawan berbanding 34.9 peratus oleh *UM*. Kajian mendapati kedua-dua akhbar tidak mempunyai perbezaan yang besar daripada segi jenis bahan berita.

JADUAL 9
Bahan berita
yang diperolehi
yang disiarkan
antara akhbar
NST dengan
UM.

Jenis bahan	<i>NST</i>		<i>UM</i>	
	k	peratus	k	peratus
Bahan wawancara	305	40.7	189	40.2
Bahan pemerhatian	181	24.2	117	24.9
Bahan wawancara & pemerhatian	263	35.1	164	34.9
Jumlah	749	100.0	470	100.0

k = kekerapan

Kedua-dua akhbar cenderung menggunakan bahan-bahan berita yang dipetik daripada agensi-agensi media antarabangsa termasuk *Agency France Press* (AFP), *Reuters* dan *Associated Press* (AP). Selain itu, kedua-dua akhbar menggunakan sumber yang dipanggil 'Agensi'. Agensi bermaksud gabungan berita yang diperolehi daripada sekurang-kurangnya dua agensi berita antarabangsa. Kajian mendapati akhbar *NST* banyak menggunakan bahan berita

JADUAL 10
Berita yang
dipetik
daripada agensi
berita
antarabangsa
yang disiarkan
antara akhbar
NST dengan
UM.

Agensi berita a/bangsa	<i>NST</i>		<i>UM</i>	
	k	peratus	k	peratus
Reuters	289	38.6	195	41.5
AFP	231	30.8	150	31.9
AP	46	6.1	70	14.9
Agensi	32	4.3	37	7.9
Tidak dinyatakan	151	20.2	18	3.8
Jumlah	749	100.0	470	100.0

k = kekerapan

Daripada *Reuters* iaitu sebanyak 38.6 peratus, diikuti AFP 30.8 peratus, AP (6.1 peratus), Agensi (4.3 peratus) dan tidak dinyatakan (20.2 peratus). Akhbar *UM* juga memilih berita-berita dari sumber

Reuters iaitu 41.5 peratus, diikuti AFP (31.9 peratus), AP (14.9 peratus), Agensi (7.9 peratus) dan tiada dinyatakan (3.8 peratus). Kajian menunjukkan kedua-dua akhbar cenderung menggunakan bahan berita daripada *Reuters* dan AFP berbanding agensi berita lain. Terdapat kecenderungan oleh kedua-dua akhbar menggunakan bahan berita Piala Dunia yang digabungkan daripada sekurang-kurangnya dua agensi berita antarabangsa yang dinyatakan sebagai 'Agensi'. (Jadual 10).

Bagi kategori berita utama di halaman sukan, *NST* memetik berita-berita daripada *Reuters* iaitu 51.6 peratus (16 daripada 31 berita), AFP (42 peratus) dan AP (3.2 peratus) dan Agensi (3.2 peratus). Manakala *UM* juga banyak memetik dari sumber *Reuters* untuk berita utamanya iaitu 42 peratus, diikuti Agensi (32.2 peratus), AFP (19.3 peratus) dan AP (6.5 peratus) (Jadual 9). Di halaman utama, *NST* menggunakan berita yang dibekalkan oleh *Reuters* dan AFP, sementara *UM* lebih tertumpu kepada *Reuters* dan Agensi.

Agensi berita a/bangsa	<i>NST</i>		<i>UM</i>	
	k	peratus	k	peratus
Reuters	16	51.6	13	42.0
AFP	13	42.0	6	19.3
AP	1	3.2	2	6.5
Agensi	1	3.2	10	32.2
Jumlah	31	100.0	31	100.0

k = kekerapan

JADUAL 11
Berita utama di halaman sukan yang dipetik daripada agensi antarabangsa yang disiarkan antara akhbar *NST* dengan *UM*.

Keputusan Ujian-t

Keputusan ujian-t untuk membandingkan perbezaan kategori di antara *NST* dan *UM* adalah seperti berikut (Rujuk Jadual 12):

1. Halaman berita sukan di antara *NST* dengan *UM* adalah tidak berbeza secara signifikan dengan nilai $t = 0.623$, dk (58); $p > 0.05$. Perbezaan yang tidak ketara ini juga jelas di mana min *NST* adalah 6.33 sementara min bagi *UM* adalah 6.03.
2. Jumlah berita mengenai Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia FIFA 2002 di antara *NST* dengan *UM* adalah berbeza secara signifikan dengan nilai $t = 7.240$, dk (58); $p < 0.05$. Perbezaan yang ketara ini juga jelas di mana min *NST* adalah 24.97 sementara min bagi *UM* adalah 15.67.

3. Tumpuan berita kepada pasukan-pasukan pilihan yang disiarkan antara *NST* dengan *UM* adalah berbeza secara signifikan dengan nilai $t=3.500$, dk (58); $p<0.05$. Perbezaan yang ketara ini juga jelas di mana min *NST* adalah 22.70 sementara min *UM* adalah 15.03.
4. Hasil kajian mendapati terdapat perbezaan yang signifikan daripada segi jumlah foto mengenai kejohanan ini yang disiarkan oleh *NST* dan *UM* di mana nilai $t=4.048$, dk (58); $p<0.05$. Perbezaan ini dijelaskan lagi dengan nilai min *NST* adalah 20.53 berbanding *UM* yang mana nilai min adalah 15.47.

JADUAL 12
Ujian-t ke atas
kategori-
kategori yang
terdapat antara
NST dengan
UM.

Kategori	Akhbar	n	Min	dk	t
Jumlah halaman	<i>NST</i>	31	6.33	58	0.623
	<i>UM</i>	31	6.03		
Jumlah berita	<i>NST</i>	31	24.97	58	7.240*
	<i>UM</i>	31	15.67		
Pasukan pilihan	<i>NST</i>	31	22.70	58	3.500*
	<i>UM</i>	31	15.03		
Jumlah foto	<i>NST</i>	31	20.53	58	4.048*
	<i>UM</i>	31	15.47		
Agensi berita asing	<i>NST</i>	31	25.17	58	6.820*
	<i>UM</i>	31	15.87		

$P<0.05^*$,

n = bilangan subjek, dk= darjah kebebasan, t= nilai t

5. Hasil kajian juga mendapati terdapat perbezaan yang signifikan daripada segi jumlah berita daripada agensi antarabangsa yang digunakan oleh kedua-dua akhbar yang dikaji mengenai kejohanan ini. Perbezaannya adalah signifikan di mana nilai $t=6.820$, dk (58); $p<0.05$. Perbezaan ini dijelaskan lagi dengan nilai min *NST* adalah 25.17 berbanding *UM* yang mana nilai min adalah 15.87.

Perbincangan

Hasil kajian mendapati kedua-dua akhbar, *NST* dan *UM* banyak memperuntukkan halaman akhbar mereka untuk melaporkan Kejohanan Bola Sepak Piala Dunia 2002. Di sepanjang kejohanan tersebut yang berlangsung selama 30 hari, *NST* memperuntukkan lebih banyak halaman berbanding *UM*. Akhbar *NST* dan *UM* pernah menerbitkan sebanyak lapan halaman khusus untuk kejohanan tersebut, iaitu jumlah terbanyak pada 12 Jun 2002, sementara di *UM* adalah sebanyak tiga kali iaitu pada 7, 10 dan 12 Jun 2002. Jumlah halaman yang paling sedikit mengenai kejohanan ini di *NST* adalah 5 halaman manakala *UM* memperuntukkan sebanyak 3 halaman. Daripada segi purata kekerapan, didapati kedua-dua akhbar tidak begitu berbeza. Jumlah halaman bagi *NST* adalah 6.33 manakala *UM* adalah 6.03 setiap hari. Ini diperkukuhkan dengan hasil *ujian-t* yang menunjukkan tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara kedua-dua akhbar yang dikaji.

Akhbar *NST* didapati lebih banyak menyiarkan berita Piala Dunia 2002 berbanding *UM*. *NST* pernah menyiarkan jumlah paling banyak iaitu sebanyak 36 buah berita pada 6 Jun 2002, manakala *UM* pula menyiarkan jumlah terbanyak iaitu 24 buah berita pada 5 Jun 2002. Jumlah berita yang paling sedikit dalam sehari di *NST* adalah sebanyak 13 buah berita sementara *UM* adalah tujuh buah berita sahaja. Secara purata, akhbar *NST* menyiarkan sebanyak 24.97 buah berita berbanding 15.67 oleh *UM* dalam sehari. Hasil *ujian-t* menunjukkan memang terdapat perbezaan yang ketara antara akhbar *NST* dan *UM*. Peruntukan halaman dan berita piala dunia yang banyak oleh kedua-dua akhbar menunjukkan organisasi akhbar tersebut peka dengan keperluan ramai pembaca akhbar tempatan yang juga peminat sukan nombor satu dunia ini. Laporan yang meluas mampu menarik minat peminat sukan ini untuk membeli dan membaca kedua-dua akhbar tersebut. Akhbar *UM* dan *NST* memberi penumpuan yang tinggi kepada laporan piala dunia berbanding sukan yang lain. Dapatan kajian ini adalah hampir sama dengan kajian Cho dan Lacy (1999) yang telah mengkaji tentang pengaliran berita antarabangsa di akhbar-akhbar harian tempatan di Jepun yang mendapati sebanyak 17.47 peratus berita-berita sukan yang disiarkan merupakan berita-berita sukan antarabangsa.

Daripada kepanjangan berita, kedua-dua akhbar menyiarkan lebih banyak berita yang panjang melebihi 11 perenggan. Ini menunjukkan kedua-dua akhbar sedar bahawa laporan berita yang lebih panjang diperlukan bagi memperjelaskan sesuatu berita itu

kepada pembaca supaya mereka mendapat kepuasan daripada pembacaan mereka. Malah banyak perkara menarik dapat dimuatkan di dalam sesebuah berita itu jika ditulis lebih panjang.

Kajian ini mendapati akhbar *NST* memberi fokus laporan kepada beberapa pasukan pilihan iaitu Brazil, Jerman, Korea Selatan dan England, sementara *UM* memberi banyak liputan kepada pasukan Brazil, Jerman, Itali dan Korea Selatan. *NST* memberi fokus berita terbanyak tentang pasukan Brazil yang menjuarai kejohanan pada kali ini. Ini diikuti Jerman, selaku pasukan naib juara, Korea Selatan (tempat keempat dan tuan rumah) dan England. Akhbar *UM* pula juga memberi fokus kepada pasukan Brazil, diikuti Jerman, Itali dan Korea Selatan. Kedua-dua akhbar memberi fokus kepada pasukan tertentu adalah disebabkan oleh beberapa perkara. Pasukan-pasukan ini menduduki *ranking* yang tinggi sebelum kejohanan bermula. Misalnya, seperti yang dikeluarkan oleh Persekutuan Bolasepak Antarabangsa (FIFA) pasukan Brazil menduduki ranking ke-2, Itali ke-6, Jerman ke-11 dan England ke-12. Pasukan Korea Selatan mendapat banyak liputan adalah disebabkan negara itu menjadi tuan rumah buat kali pertama kepada kejohanan tersebut. Selain itu, pasukan Brazil, dan Jerman berjaya melangkah ke akhir, sementara Korea Selatan berjaya menduduki tempat keempat. Ini bermakna semakin tinggi pencapaian mereka, maka semakin banyaklah laporan berita diberikan kepada pasukan tersebut. Kajian mendapati *NST* dan *UM* tidak langsung memberi fokus kepada pasukan-pasukan tertentu. *NST* tidak langsung memberi fokus kepada pasukan Slovenia walaupun mempunyai ranking ke-25 dunia. *UM* pula tidak langsung memberi fokus kepada pasukan Ecuador yang berada pada ranking ke-35 berbanding Korea Selatan yang berada pada ranking ke-40.

Foto boleh menghasilkan pelbagai tafsiran oleh pembaca. Foto juga merupakan bahagian yang penting dalam surat khabar moden. Menurut Harris, Leiter dan Johnson (1989) foto dapat 'menggantikan' banyak perkataan dan berita. Foto menjelaskan sesuatu situasi dengan tepat, jelas dan mudah dan memberikan corak yang lebih menarik kepada akhbar di samping mudah dibaca. Tidak dapat dinafikan bahawa foto merupakan unsur yang penting dalam reka bentuk suratkhbar. Penggunaan foto amat penting dalam sesuatu laporan berita kerana selain mengukuhkan sesebuah laporan berita itu, penggunaan foto juga mampu menonjolkan aksi-aksi hebat yang mampu menarik minat pembaca.

Berdasarkan faktor-faktor ini, maka tidak hairanlah kedua-dua akhbar *NST* dan *UM* menggunakan beratus-ratus keping foto

pelbagai aksi yang berlaku di sepanjang kejohanan dunia itu. *NST* pernah menyiarkan sebanyak 27 keping foto dan *UM* sebanyak 26 keping foto dalam sehari. Jumlah paling sedikit dalam sehari di *UM* adalah sebanyak 6 keping manakala *NST* sebanyak 14 keping foto. Secara purata, *NST* menyiarkan sebanyak 20.53 keping sehari berbanding 15.47 oleh *UM*. *Ujian-t* menunjukkan bahawa memang terdapat perbezaan antara jumlah foto yang disiarkan oleh *NST* berbanding *UM*. Bagi foto melibatkan perlawanan, *NST* lebih banyak menyiarkannya berbanding *UM*. Walau bagaimanapun, kedua-dua akhbar lebih banyak menyiarkan foto bukan melibatkan perlawanan berbanding perlawanan. Foto-foto dalam kategori ini melibatkan foto individu (pemain dan pengurus), pasukan sedang berlatih, penyokong dan sebagainya. Kedua-dua akhbar mendapatkan foto-foto mengenai kejohanan ini daripada agensi-agensi berita antarabangsa iaitu *Reuters*, AP, AFP dan Agensi. Daripada segi saiz foto, didapati *NST* pernah menyiarkan sekeping foto terbesar bersaiz 187 inci persegi berbanding *UM* sebesar 173.25 inci. Foto terbesar di *NST* adalah foto ketua pasukan Brazil, Cafu yang sedang menjulang trofi piala dunia selepas pasukan itu berjaya menewaskan Jerman 2-0 di perlawanan akhir yang meliputi 2/3 halaman utama sukan (1 Julai, 2002). Manakala foto terbesar di *UM* juga mengenai Ketua pasukan Brazil, Cafu menjulang trofi juara dunia sambil diraikan oleh rakan sepasukan yang meliputi hampir separuh halaman depan (1 Julai 2002).

Kajian menunjukkan hampir kesemua foto yang digunakan oleh kedua-dua akhbar tersebut mempunyai keterangannya yang ditulis di bawah foto tersebut. Harris, Leiter dan Johnson (1989) berpendapat keterangan foto haruslah ringkas dan menceritakan hal-hal berhubung dengan foto serta memperkenalkan orang-orang yang kelihatan di dalamnya. Contoh keterangan foto adalah di *UM* (1 Julai 2002) di halaman depan iaitu "Ketua pasukan Brazil, Cafu menjulang Piala Dunia di atas pentas hadiah sambil rakan sepasukan meraikan kejayaan skuad samba memenangi perlawanan akhir menewaskan Jerman 2-0 untuk bergelar juara dunia kali kelima di Stadium Yokohama, Jepun, semalam (*Reuters*). Manakala di muka depan *NST* (1 Julai 2002) keterangan fotonya adalah " *We're the champs: Ronaldo holding up the World Cup trophy while celebrating with Brazillian teammates their victory over Germany in the final match in Yokohama, Japan, yesterday* (*Reuters*).

Foto-foto di halaman depan akhbar *NST* dan *UM* banyak melibatkan pasukan Brazil, Korea Selatan, England dan Senegal. Kehebatan pasukan Brazil dan England yang diminati ramai peminat

bola sepak serta kejutan-kejutan yang dilakukan oleh pasukan bukan pilihan iaitu Korea Selatan dan Senegal menyebabkan kedua-dua akhbar memilih foto-foto yang melibatkan pasukan-paukan ini di halaman depan.

Adalah menjadi amalan dalam persuratkhabaran di mana akhbar boleh memetik berita-berita yang dilaporkan oleh agensi berita antarabangsa seperti *Reuters*, AP, AFP dan Agensi. Di sepanjang kejohanan ini berlangsung, kajian mendapati kedua-dua akhbar cenderung menggunakan bahan-bahan berita yang dipetik daripada agensi-agensi media antarabangsa iaitu AFP, *Reuters*, AP dan Agensi. Akhbar *NST* banyak menggunakan bahan berita daripada *Reuters* diikuti AFP, AP dan Agensi. Akhbar *UM* juga memilih berita-berita dari sumber *Reuters*, diikuti AFP, AP dan Agensi. Hasil *ujian-t* menunjukkan memang terdapat perbezaan yang signifikan antara *NST* dengan *UM* dalam penggunaan sumber berita daripada agensi berita antarabangsa.

Bagi kategori berita utama di halaman sukan, *NST* memetik berita-berita daripada *Reuters*, AFP dan AP. Manakala *UM* juga banyak memetik dari sumber *Reuters* untuk berita utamanya diikuti Agensi, AFP dan AP. Ini menunjukkan bahawa masih berlaku pengaliran berita-berita dari agensi-agensi berita antarabangsa ke negara sedang membangun seperti Malaysia. Akhbar-akhbar tempatan yang dikaji banyak bergantung kepada agensi berita antarabangsa untuk mendapatkan berita luar negara. Maka di sepanjang kejohanan bola sepak piala dunia tersebut, kedua-dua akhbar masih bergantung kepada agensi-agensi berita antarabangsa untuk mendapatkan bahan berita.

Kajian ini hampir sama dengan dapatan kajian Mohd Safar Hasim (1989) yang menunjukkan akhbar-akhbar tempatan menggunakan paling banyak berita yang dibekalkan oleh agensi berita antarabangsa termasuk *Reuters*, AP, UPI dan AFP. Ini termasuklah kategori berita sukan adalah yang kedua paling banyak digunakan selepas berita politik.

Kajian ini dapat dikaitkan dengan Teori Penentuan Agenda yang diperkenalkan oleh McCombs dan Shaw (1972). Fungsi pembentukan agenda media massa adalah merujuk kepada keupayaan media massa untuk memilih dan menekankan isu-isu tertentu berulang kali dan seterusnya menyebabkan isu-isu tersebut menjadi semakin penting kepada publik (Severin & Tankard, 2001). Dapatan kajian menunjukkan kedua-dua akhbar, *NST* dan *UM* memberi perhatian yang lebih tinggi kepada kejohanan Bola sepak Piala Dunia 2002 berbanding aktiviti sukan lain. Hal ini kerana isu

mengenai bola sepak piala dunia mendapat perhatian daripada publik bukan sahaja peminat sukan ini di dalam negara malah hampir seluruh dunia. Kedua-dua akhbar juga telah menentukan agenda mereka iaitu dengan memberi fokus kepada berita-berita dan foto pasukan-pasukan tertentu iaitu Brazil, Jerman, Korea Selatan dan England. Penumpuan berita diberikan kepada pasukan Brazil bukan sahaja disebabkan oleh pasukan ini menjuarai kejohanan pada kali ini, tetapi pasukan ini menduduki *rangking* kedua dunia serta mempunyai ramai peminat di negara ini. Pasukan Jerman mendapat liputan yang banyak kerana berjaya ke perlawanan akhir dan sebagai naib juara. Pasukan Korea Selatan pula mendapat perhatian lebih daripada *NST* dan *UM* adalah disebabkan pasukan ini telah mencipta sejarah sebagai pasukan Asia pertama yang berjaya sampai ke tahap tersebut iaitu tempat keempat. Ini merupakan satu perkembangan menarik dalam kejohanan tersebut apatah lagi berjaya mengejutkan beberapa pasukan handalan seperti Itali dengan jaringan 2-1, Portugal (1-0) dan Poland (2-0). Manakala pasukan England merupakan antara pasukan yang dianggap pilihan untuk menjuarai kejohanan ini serta paling popular di kalangan peminat tempatan walaupun pasukan itu hanya berjaya ke peringkat suku akhir yang tewas kepada Brazil 1-2.

Aspek wawancara amat penting dalam proses mendapatkan berita dan menjadi tugas utama seseorang wartawan. Hasil kajian mendapati peratus yang tinggi bagi berita hasil daripada wawancara disiarkan oleh *NST* dan *UM*. Selain wawancara, dalam membuat liputan acara sukan, aspek pemerhatian terus oleh wartawan terhadap sesuatu perlawanan itu amat penting. Ini adalah satu ciri keistimewaan yang ada pada pemberita sukan. Menurut Carole Rich (1993) berbeza daripada pemberita lain yang menulis berita bergantung kepada sumber berita, pemberita sukan yang membuat liputan menyaksikan sesuatu perlawanan itu secara langsung. Mereka bertanggungjawab untuk mentafsir apa yang disaksikannya. Sehubungan itu, kajian mendapati kedua-dua akhbar menyiarkan berita tentang kejohanan ini adalah hasil pemerhatian wartawan. Dalam kebanyakan berita sukan, terdapat juga bahan daripada wawancara dan pemerhatian terus wartawan digabungkan dalam sebuah berita. Ini bertujuan untuk mengukuhkan sesebuah berita itu. Kajian ini mendapati satu pertiga daripada keseluruhan berita yang disiarkan oleh kedua-dua akhbar adalah hasil daripada gabungan kedua-dua aspek ini, iaitu wawancara dan pemerhatian wartawan.

Rumusan

Secara keseluruhannya, akhbar *NST* berbeza secara signifikan berbanding *UM* dalam beberapa aspek yang dikaji iaitu jumlah berita mengenai Piala Dunia, tumpuan kepada pasukan pilihan yang bertanding, jumlah foto yang disiarkan dan penggunaan berita-berita daripada agensi antarabangsa. Walau bagaimanapun, tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara kedua-dua akhbar tersebut daripada segi jumlah halaman yang menyiarkan berita-berita tentang kejohanan ini yang berlangsung selama sebulan.

Penulis

Mohd Yahya Mohamed Ariffin ialah pensyarah di Jabatan Pengajian Media, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya.

Rujukan

- Rich, C. 1993. *Writing and Reporting News*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
- Parrish, R. S. 2002. *Photojournalism: An Introduction*. Belmont: Wadsworth/Thomson Learning.
- Mencher, M. 2000. *News Reporting and Writing* (8th. Ed). Boston: McGraw Hill.
- Mohd Safar Hasim. 1991. *Pengaliran Berita Antarabangsa di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Merrill, J. C. 1997. *Kewartawanan Sejagat* (terj. Perniagaan Yamin). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Hariss, J., Leiter, K. & Johnson, S. 1989. *Panduan Lengkap Pemberita* (terj.) Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Massa. 2002. Bil. 345, 1-7 Jun.
- Massa. 2002. Bil. 345, 8-14 Jun.
- Massa. 2002. Bil. 350, 6-12 Julai.
- Mingguan Malaysia, 3 Mac 2002.
- New Straits Times. 1 Jun –1 Julai 2002.
- New Straits Times. 29 Mei, 2002.
- Time. 20 Julai, 1998.
- Utusan Malaysia. 1 Jun-1 Julai 2002.
- Utusan Malaysia. 23 Mei 2002.
- World Cup 2002. 2002. Kuala Lumpur: Twenty First Century Media Sdn Bhd.
- Cho, H & Lacy, S. 1999. International News Coverage in Local Japanese Newspapers. *WJMCR* 2 : 2 Mac.
- (lihat www.scripps.ohiou.edu/wjmcr/vol02/2a.HTM).
- Stevenson, R. L. & Cole, R. 1984. "Patterns of Foreign News," in *Foreigns News and the New World Information Order*. Dalam Robert L. Stevenson and Donald Shaw. Iowa: The Iowa State University Press.

- Riffe, D. & Shaw, E. 1982. "Conflict and Consonance: Coverage of Third World in Two U.S. papers. *Journalism Quarterly* 59 (Winter): 617-626.
- Lester, P. M. & Miller, R. E. 1996. *African American Pictorial Coverage in Four U.S. Newspapers, 1995*. Presentation at the AEJMC conference in Anaheim, California, August.
- Severin, W. J. & Tankard, J. W. 2001. *Communication Theories: Origin, methods, and uses in the mass media* (5th.ed). New York: Addison Wesley Longman.
- www.about.reuters.com/aboutus/history/
- www.ap.org/pages/history/origins.htm
- www.afp.com/english/afp/?cat=history
- <http://fifaworldcup.yahoo.com>